

Europaforum Norra Sveriges synpunkter om EU:s insatser för att stärka Europas konkurrenskraft

Europaforum Norra Sverige (EFNS) är ett nätverk för politiker på lokal och regional nivå från Norrbotten, Västerbotten, Jämtland Härjedalen och Västernorrland. EFNS är en mötesplats och kunskapsarena där EU:s politik analyseras och diskuteras i de avseenden där den berör norra Sverige. EFNS bevakar Europafrågor för att påverka EU:s lagstiftning, EU:s strategier och handlingsprogram samt EU:s budget. Syftet med EFNS är att tillvara ta norra Sveriges intressen både på den europeiska arenan och i förhållanden till den nationella nivån i frågor med ett tydligt europeiskt perspektiv.

Europaforum Norra Sverige välkomnar EU:s ökade ambitioner för att stärka den europeiska konkurrenskraften och noterar de insatser som presenterats i Konkurrenskraftkompassen (*A Competitiveness Compass for the EU* (com(2025)30). Norra Sverige vill bidra till detta strategiarbete genom att lyfta fram sina synpunkter på fem huvudområden som bedöms vara centrala för regionens möjligheter att bidra till EU:s konkurrenskraft och gröna omställning. Detta positionspapper har en övergripande och strategisk inriktning och fokuserar på följande fem teman:

- Statsstöd
- Regelförenklingar
- Handelsbegränsande och handelsfrämjande åtgärder
- Elpriser
- Ekosystem, små och medelstora företag (SME) och mikroföretag.

Positionen kommer att följas upp med mer detaljerade ställningstaganden i takt med att EU-kommissionen presenterar konkreta lagförslag.

Statsstöd

- EU:s statsstödsregler bör fortsatt vara restriktiva för att skydda långsiktig konkurrenskraft och en välfungerande inre marknad.
- Generösare stödregler riskerar att snedvrider konkurrensen till nackdel för medlemsländer som inte använder statsstöd i större omfattning.
- Stöd till innovation och industri bör ges genom konkurrensutsatta EU-program och instrument, inte genom nationellt statsstöd.
- Vissa regioner, särskilt i norra Sverige, bör ha särskild tillgång till statsstöd på grund av strukturella marknadsmisslyckanden, där företag möts av hinder på grund av långa avstånd, gles befolkningsstruktur och arktiskt klimat.

Europaforum anser att Europeiska unionens statsstödsregler fortsatt bör vara mycket restriktiva. Överdrivet bruk av statsstöd riskerar att undergräva de marknadsmekanismer som historiskt har varit avgörande för Europas långsiktiga konkurrenskraft. En marknadsdriven ekonomi som främjar konkurrens och effektivitet är grundläggande för hållbar tillväxt.

Vi ser med oro på en utveckling där ett allt generösare regelverk för statsstöd – inklusive ett utökat användande av projekt av gemensamt europeiskt intresse (IPCEI) och det tillfälliga kris- och omställningsramverket – riskerar att skapa obalans på den inre marknaden. Företag i medlemsländer som av finansiella eller politiska skäl väljer att inte använda statsstöd i lika stor utsträckning kan hamna i ett strukturellt underläge. Ytterligare en konsekvens kan vara att företag som redan gjort investeringar på marknadsmässiga grunder, konkurreras ut av företag som får statsstöd.

EU:s industripolitik bör fokusera på konkurrensutsatt fördelning av stöd, exempelvis genom utlysningar inom Horisont Europa, eller öppna omvända auktionssystem. Det säkerställer att stöd går till de mest konkurrenskraftiga projekten oberoende av geografisk hemvist.

Vidare bör EU:s bidrag (grants) – som i nuvarande Horisont Europa eller i den föreslagna konkurrenskraftsfonden – inte villkoras av att medlemsländerna också beviljar nationellt statsstöd. En sådan koppling riskerar att exkludera aktörer från länder med återhållsam statsstödspolitik.

I de fall då statsstöd ändå tillåts, bör det vara strikt riktat mot att lösa väldefinierade marknadsmisslyckanden, till exempel för att ta företag ur "dödens dal" (valley of death), den uppskalningsfas som utgör en särskild utmaning för växande företag, eller för att stimulera utvecklingen av så kallade "infant industries", unga industrier inom ett land eller en region som ännu inte är konkurrenskraftiga på en internationell marknad. Särskild uppmärksamhet bör riktas till utmaningarna för SME och mikroföretag, vilket är en dokumenterad flaskhals för innovationsdriven konkurrenskraft. Detta särskilt om det är strategiskt viktiga tekniker för EU, och där det finns geopolitiska incitament för andra länder att störa ut en EU-baserad produktion.

Europaforum noterar också att forskning och innovation (FoI) ges för begränsat utrymme i kommissionens konkurrenskraftskompas. FoI bör vara en central pelare i unionens strategi för ökad konkurrenskraft.

Vi ställer oss bakom att Europeiska kommissionen, genom eget initiativ, kan använda handelspolitiska instrument för att jämna ut konkurrensvillkoren mot länder som använder otillåtna subventioner eller på annat sätt snedvrider konkurrensen. Användningen av sådana instrument bör dock begränsas till att endast fokusera på de tekniker och produkter där egen produktion inom EU är strategiskt viktigt för unionen i framtiden. Samtidigt måste statsstödsreglerna ta hänsyn till strukturella skillnader inom EU. Näringslivet i norra Sverige verkar under särskilda förutsättningar, med gles befolkning, brist på lokala marknader och stora avstånd till kunder och leverantörer. Dessa omständigheter motiverar en mer generös tillgång till statsstöd för att skapa jämförbara förutsättningar för investeringar och etableringar i dessa områden, framförallt till mikroföretag och SME.

Regelförenklingar

- Regelförenklingar är centrala för konkurrenskraften i små och medelstora företag (SME) men måste utgå från användarperspektivet.
- Regelbördan ska stå i proportion till lagstiftningens syfte och inte bli ett självändamål.
- EU:s höga klimatambitioner ska behållas – men kombineras med långsiktiga och förutsägbara regelverk.
- Industrin i norra Sverige, som leder den gröna omställningen, behöver stabila villkor för att affärsmodellen ska hålla.

Europaforum understryker vikten av regelförenklingar som ett medel för att stärka företagens konkurrenskraft, särskilt för små och medelstora företag (SME). Förenklingsarbetet bör konsekvent ta sin utgångspunkt i användarperspektivet – det vill säga hur reglerna uppfattas och hanteras av företag och andra aktörer – snarare än i administrativa vinster för myndigheter.

Regelbördan ska aldrig vara högre än vad som krävs för att uppnå syftet med lagstiftningen. Lagstiftning som syftar till att nå högt ställda mål, som klimatneutralitet eller cirkulär ekonomi, måste vara effektiv utan att skapa onödigt betungande krav som hämmar investeringar eller tillväxt.

Samtidigt är det avgörande att EU upprätthåller höga klimat- och miljöambitioner. Industrin i norra Sverige har tagit på sig en ledande roll i den gröna omställningen, och denna utveckling måste stödjas av långsiktiga och stabila regelverk. Ett exempel är den delegerade akten inom om additionalitet för vätgas inom ramen för det reviderade förnybartdirektivet (RED II/RED III – 2023/2412), där osäkerhet kring tolkning och tillämpning riskerar att bromsa utvecklingen av fossilfri industriproduktion.

Europaforum anser att EU:s politikutveckling bör vara långsiktig, teknikneutral och förutsägbar. Särskilt för kapitalintensiva industrisatsningar – som de som pågår i norra Sverige – är investeringshorisonten lång, och snabba eller oförutsägbara ändringar i regelverk kan underminera hela affärsmodellen. Förändrade ambitioner i regelverk kan omkullkasta förutsättningarna för företag som gått före och genomfört investeringar som svarar mot de regelkrav som satts upp, vilket skulle sända felaktiga signaler för mod och innovationskraft hos EU:s företag. Många sådana satsningar sker idag i norra Sverige, och stora förändringar i regelverk kopplat till den gröna omställningen skulle kunna få mycket negativa konsekvenser för dessa satsningar.

Regelförenkling bör därmed inte handla om att sänka ambitionerna, utan om att skapa tydliga, stabila och begripliga regler som främjar innovation, hållbarhet och konkurrenskraft.

Handelsbegränsande och handelsfrämjande åtgärder

- EU bör värna global frihandel som ett långsiktigt mål även om det nuvarande världsläget tvingar EU att använda handelspolitiken strategiskt för motåtgärder.
- Handelsinstrument som screening av utländska direktinvesteringar (FDI) behöver harmoniseras inom EU.
- Nya partnerskap, som Clean Trade and Investment Partnerships, bör fokusera på marknadstillträde.
- Preferens för lokalt och europeiskt innehåll vid upphandling bör reserveras för strategiska tekniker för att undvika negativa effekter på exportindustrin.

Europaforum stödjer en öppen och regelbaserad handelspolitik där frihandel fortsatt utgör grunden för Europas välbefinnande och globala konkurrenskraft. EU bör eftersträva frihandel på global nivå på lång sikt. Men Europaforum har också förståelse för nödvändigheten att använda handelspolitiken aktivt för att driva fram ömsesidiga villkor och rättvisa handelsrelationer.

Vi ställer oss bakom initiativet att harmonisera medlemsstaternas screeningmekanismer för utländska direktinvesteringar (FDI), i linje med EU-förordning 2019/452. En fragmenterad tillämpning riskerar att skapa intern konkurrens mellan medlemsstater och undergräva unionens gemensamma strategiska intressen.

När det gäller nya frihandelsavtal uppmanar Europaforum EU att fortsätta förhandlingar med likasinnade handelspartners. Vi ser positivt på initiativet om Clean Trade and Investment Partnerships, men betonar vikten av att dessa avtal inte bara fokuserar på hållbarhetsvillkor utan också säkrar ett reellt och ambitiöst marknadstillträde för europeiska företag.

Vi ser också behov att stärka Världshandelsorganisationens (WTO) roll. EU bör fortsatt agera för att försvara det multilaterala handelssystemet, inklusive efterlevnad och modernisering av WTO:s regelverk.

Preferenser för EU-tillverkat innehåll vid offentlig upphandling bör användas med stor återhållsamhet och endast inom strategiska teknologier. Ett utökat användande riskerar att utlösa motsvarande åtgärder i andra länder, vilket i förlängningen kan minska exportmöjligheterna för svenska företag – inte minst i norra Sverige, där exportintensiva industrier spelar en central roll i regionens tillväxt och sysselsättning.

Prisvärd energi och el

- Europas industriella konkurrenskraft och elektrifieringen av samhället kräver kraftigt ökad energiproduktion i hela EU.
- Alla medlemsländer och regioner bör ha incitament att investera i ny kraftproduktion som möter den växande efterfrågan.
- Energieffektivisering hos hushåll och företag är en viktig kompletterande insats.

Europaforum Norra Sverige anser att elektrifieringen av transportsektorn, industrin och samhället i stort kommer att medföra ett snabbt växande behov av el i hela EU. För att möta denna utveckling krävs en kraftig och samordnad utbyggnad av elproduktionen – i alla medlemsländer och regioner.

Europaforum Norra Sverige anser att elpriserna är avgörande för Europas industriella konkurrenskraft. EU:s energipolitik bör därför skapa incitament för investeringar i ny kraftproduktion i alla Europas regioner och medlemsländer som på sikt möter efterfrågan och bidrar till lägre systemkostnader. En bred utbyggnad i hela EU gynnar konkurrenskraften i såväl enskilda regioner som i unionen i stort.

Europaforum Norra Sverige understryker att lokal acceptans är avgörande för att lyckas med den kraftiga utbyggnad som krävs. När energiproduktion sker i en viss region, med i vissa fall upplevda negativa konsekvenser som följd, är det viktigt att nyttan från produktionen också kommer regionen till del. Det ökar förståelsen för de investeringar som behöver göras och stärker förankringen av den gröna omställningen i de samhällen som påverkas av produktionen. Incitament för alla medlemsländer och regioner att öka sin kraftproduktion för att möta efterfrågan är en central del i ambitionerna att upprätta en Energiunion. Genom stimulering av investeringar i ny kraftproduktion i hela EU, säkerställs att kapaciteten växer i takt med efterfrågan, att energipriserna hålls på konkurrenskraftig nivå och att elektrifieringen kan genomföras på ett rättvist och effektivt sätt. Ovan nämnda lösningar bör prioriteras före insatser som fokuserar på att produktion ska ske på ett ställe och konsumtion på ett annat.

Europaforum Norra Sverige anser också att energieffektivisering hos företag och hushåll är en central del av lösningen. Det bör finnas starka och långsiktiga stöd och incitament för att genomföra åtgärder som minskar energianvändningen och därmed avlastar elsystemet.

SME, mikroföretag och ekosystem

- Små och medelstora företag (SME), särskilt mikroföretag, är avgörande för EU:s konkurrenskraft och tillväxt.
- EU:s insatser bör fokusera på att skapa enklare och mer riktat stöd till dessa företag, istället för komplexa statsstödsprogram som IPCEI.
- Sammanhållningspolitiken och *Smart Specialisation Strategies (S3)* har en avgörande betydelse för EU:s konkurrenskraft och bidrar till att bygga kapacitet att ta emot stora industriinvesteringar.
- Upphandlingsregler och finansiella instrument bör utformas för att inkludera och underlätta för små och lokala företag.
- Det är viktigt att EU:s stöd når de allra minsta företagen och att implementeringen inom ramen för EU:s delade förvaltning sker likartat och effektivt i alla medlemsländer.

Små och medelstora företag, inklusive mikroföretag med färre än 10 anställda, spelar en helt avgörande roll för Europas ekonomi, konkurrenskraft och förnyelse av industrin. Dessa företag sysselsätter en stor del av arbetskraften och skapar betydande värde, samtidigt som de är särskilt viktiga för gles- och landsbygdsområden, såsom i norra Sverige. Här är mikroföretag ofta navet i lokalsamhället och en förutsättning för sysselsättning och service.

Kommuner och regioner har en avgörande betydelse för Europas konkurrenskraft och gröna industriella omställning, där sammanhållningspolitiken utgör ett avgörande stöd. Erfarenheterna från norra Sverige visar att konkurrenskraft bäst uppnås genom att ge lokala samhällen möjlighet att bygga vidare på sina styrkor och investera i långsiktig kapacitetsuppbyggnad, innovation och förnyelse. Det är därför viktigt att sammanhållningspolitiken är fortsatt inriktad på sina långsiktiga mål att främja innovationsekosystem för att attrahera kapital och investeringar som möjliggör omställningen av företag och samhällen i enlighet med EU:s övergripande mål. Genom att stötta infrastruktur, kompetensförsörjning och samhällsservice bidrar sammanhållningspolitiken också till att stärka regioners och kommuners förmåga att hantera stora gröna industriinvesteringar som måste bäras av det omgivande samhället. Detta understryker behovet av en stark och långsiktig sammanhållningspolitik i hela EU.

Det är viktigt att EU:s konkurrenskraftspolitik tydligt fokuserar på att stödja SME och mikroföretag med riktade och lättillgängliga stödformer. Komplexa och administrativa tunga stödprogram, exempelvis IPCEI (Important Projects of Common European Interest), riskerar att ta resurser från bredare stöd som är mer lämpliga för mindre aktörer med hög innovationspotential men begränsade administrativa resurser. I stället bör insatser inriktas på att bygga upp och stärka de regionala innovations- och näringslivsekosystemen, som i Smart Specialisation Strategies (S3), för att skapa långsiktiga och strategiska förutsättningar för företagens utveckling och tillväxt.

Det är även av stor betydelse att EU:s stöd når fram till de allra minsta, småskaliga företagen. När stöd ges inom ramen för EU:s delade förvaltning (shared management) är det avgörande att EU-kommissionen arbetar nära medlemsländerna för att säkerställa att implementeringen sker på ett likartat och effektivt sätt över hela Europa. Samtidigt måste

man undvika att införa onödigt betungande rapporteringskrav, begränsningar och regelbördor som i praktiken begränsar tillgången till stöd för små aktörer.

Vidare är det viktigt att EU tillhandahåller attraktiva finansiella instrument, såsom riskavlastning och garantier, som är anpassade för SME och mikroföretag. Dessa verktyg kan minska investeringsbarriärer och öka företagens möjligheter att växa och bidra till omställningen. Samtidigt bör upphandlingsreglerna i EU utformas så att de inte skapar onödiga hinder för mindre företag. Krav på storlek, erfarenhet eller tidigare projekt kan ofta utesluta lokala aktörer från att delta i offentliga upphandlingar, vilket minskar mångfalden och konkurrensen.

Robust infrastruktur är avgörande för att den inre marknaden ska fungera effektivt och för att alla regioner ska kunna bidra till EU:s konkurrenskraft och produktivitet. För att möta framtidens behov krävs därför att EU:s kommande budget innehåller betydande satsningar på både transport- och digital infrastruktur. Det är särskilt viktigt att investeringarna stärker kopplingarna mellan olika regioners industriella och samhällsliga nät, så att fler delar av Europa kan ta en aktiv roll i omställningen och bidra till tillväxten.

Slutligen finns ett behov av att utveckla och stödja nya och mer flexibla upphandlingsmetoder för att SME och mikroföretag ska kunna spela en aktiv roll i EU:s gröna och digitala omställning. Sådana metoder bör bidra till att minska den administrativa bördan och den finansiella risken för myndigheter samtidigt som de ökar småföretagens möjligheter att ta del av offentliga kontrakt.

Antaget vid Europaforum Norra Sverige dag månad år.

Jonas Andersson (S)
Region Jämtland Härjedalen

Johan Loock (M)
Region Jämtland Härjedalen

Lars-Gunnar Nordlander (S)
Kommunförbundet i
Jämtland Härjedalen

Daniel Danielsson (C)
Kommunförbundet i
Jämtland Härjedalen

Åsa Ågren Wikström (M)
Region Västerbotten

Rickard Carstedt (S)
Region Västerbotten

Ann Åström (S)
Region Västerbotten

Anders Öberg (S)
Region Norrbotten

Isak Utsi (S)
Norrbottens Kommuner

Carina Sammeli (S)
Norrbottens Kommuner

Jonny Lundin (C)
Region Västernorrland

Erik Lövgren (S)
Kommunförbundet
Västernorrland

Dan Rasmusson (SD)
Region Västernorrland